

ԴԱՏԱՎՈՐՆԵՐԻՆ ԵՎ ԴԱՏԱՎՈՐԻ ԹԵԿՆԱԾՈՒՆԵՐԻ ՀԱՎԱԿՆՈՐԴՆԵՐԻՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՎՈՂ ՊԱՀԱՆՋՆԵՐԻ ԳՆԱՀԱՏՄԱՆ ՉԱՓՈՐՈՇԻՉՆԵՐԸ

ՈՒՂԵՑՈՒՅՑ – ՇՐՋԱԲԵՐԱԿԱՆ

«Դատավորը պետք է լինի չափահաս, հմուտ, քաջուսումն, գիտուն, օրենսգետ, բարի, առաքինի, աննախանձ, ուշիմ, զգաստ, անաչառ, խիստ, անկաշառելի, համբերող»

ՄԽԻԹԱՐ ԳՈՇ

Սույն ուղեցույցը նպատակ է հետապնդում դատավորներին և դատավորի թեկնածուների հավակնորդներին համակարգված ձևով ծանոթացնել այն հիմնական չափորոշիչներին, որոնք հիմք են հանդիսանում դատավորի կամ դատավորի թեկնածուի հավակնորդի մասնագիտական և անձնական հատկանիշները բացահայտելու, ինչպես նաև դրանք գնահատելու համար:

Ուղեցույցը կազմելիս հաշվի են առնվել Դատավորի անկախության եվրոպական չափորոշիչները¹, Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության և «Հայաստանի Հանրապետության դատական օրենսգիրք» սահմանադրական օրենքի պահանջները:

Ելակետն այն է, որ **դատավորի առաքելությունն է լինել մարդու իրավունքների ու ազատությունների երաշխավորը**, ինչի համար կարևորվում են նրա անձնական հատկանիշներն ու մասնագիտական որակները:

Տվյալ որակների բացահայտման հիմնական կողմնորոշիչները հանգում են հետևյալին.

1. Ցանկացած ընտրություն կամ առաջխաղացում **պետք է հիմնված լինի բացառապես թեկնածուի արժանիքների վրա:** Ընդ որում, արժանիքը չի վերաբերում միայն իրավական գիտելիքներին, վերլուծական կարողություններին կամ դատական ակտերի կայացման արդյունավետությանը (դատավորի անհատական կատարողականին):
2. Թեկնածուի արժանիքները գնահատելիս պետք է հաշվի առնվեն նաև նրա **բարձր որակի մտավոր և անձնական կարողությունները՝** որակավորումը, մասնագիտական աշխատանքի փորձառությունը, դատավոր դառնալու կամ առաջխաղացման շարժառիթն ու ակնկալիքը, բնավորությունը, ընդհանուր զարգացվածությունը, ազնվությունը, նրբանկատությունը, համոզելու կարողությունը, հավասարակշիռ պահվածքը, հեղինակության (ազդեցության) չափավոր կիրառման, ունկնդրելու և հաղորդակցվելու կարո-

¹ Տե՛ս Եվրոպայի խորհրդի «Ժողովրդավարություն՝ իրավունքի միջոցով» եվրոպական հանձնաժողովի (Վենետիկի հանձնաժողով) 2010 թ. մարտի 16-ի CDL-AD (2010)004 զեկույցը դատական իշխանության անկախության վերաբերյալ, ինչպես նաև Դատական խորհուրդների եվրոպական ընկերակցության 2012 թ. Դուբլինյան հռչակագիրը:

ղությունների մակարդակը, սեփական ինքնությունն արտահայտելու ունակությունը, արդի իրավական մշակույթին հաղորդակից լինելու մակարդակը, պատասխանատվություն ստանձնելու և ինքնուրույն որոշումներ կայացնելու ունակությունը:

3. Դատարանի նախագահի ընտրությունը կատարելիս, ի լրումն վերը նշված չափանիշների, պետք է հաշվի առնվեն դատավորի մասնագիտական հեղինակությունը, դատավորի պարտականությունները կատարելիս իր գործընկերների նկատմամբ դրսևորված վերաբերմունքը, դատավորի կազմակերպչական և կառավարչական ունակությունները, կառավարչական բնույթի աշխատանքի փորձառության դեպքում՝ այդ աշխատանքում դատավորի ցուցաբերած հմտություններն ու որակները բնութագրող այլ հատկանիշներ:
4. Ցանկացած ընտրություն կամ առաջխաղացում կատարելիս **հաշվի է առնվում թեկնածուի անաչառությունը**: Ընդ որում, Բարձրագույն դատական խորհուրդն անհրաժեշտ է համարում ուշադրություն հրավիրել այն հանգամանքին, որ «**անաչառ**» հասկացությունն արդի հայերենի բացատրական բառարաններում մեկնաբանվում է որպես **անկողմնակալ, արդարամիտ, անկանխակալ**: Որպես հոմանիշներ են դիտարկվում նաև՝

արդար, արդարացի, արդարադատ, ճշմարտադատ, ճշմարտախոհ, ճշմարտասեր, շիտակ, շիտակամիտ, արդարախոհ, արդարակշիռ, արդարասեր, իրավադատ, իրավախոհ, իրավասեր, իրավարար, օրինապահ, աննախապաշար, անկաշառ, անշահախնդիր, անկաշառելի, արդարահայաց, հավասարադատ, անկողմնասեր եզրույթները:²

5. Ցանկացած ընտրություն կամ առաջխաղացում կատարելիս պետք է հաշվի առնվի թեկնածուի կողմից դատավորի **վարքագծի և էթիկայի կանոնների** բարեխիղճ պահպանումը, վարքագծի բարձր չափորոշիչների արմատավորման գործում նրա մասնակցությունը, ինչպես նաև այն, թե որքանով է նա ապահովել իր պատշաճ մասնագիտական պատրաստվածության ու հմտությունների շարունակական կատարելագործումը:
6. Վերոշարադրյալ **որակների բացահայտման իրավական գործիքներ** են.

ա. **դատավորի թեկնածուի հավակնորդի համար**՝ դատավորի թեկնածուների հավակնորդների ցուցակում ընդգրկվելու նպատակով ներկայացված հայտի և դրա ստուգման արդյունքում ձեռք բերված փաստաթղթերի ուսումնասիրությունը, որակավորման քննությունը (բացառությամբ օրենքով նախատեսված դեպքերի), հավակնորդների համալրված ցուցակը հրապարակելը և հավակնորդի վերաբերյալ

² Տե՛ս նաև Մարդու իրավունքների եվրոպական դատարանի նախադեպային իրավունքը, օրինակ՝ *Փիերսաքի գործը*, վճիռը կայացվել է 1982 թ. հոկտեմբերի 1-ին, Ժողովածու Ա 53, պարբ. 30; *Դե Բուքբերի գործը*, վճիռը կայացվել է 1984թ. հոկտեմբերի 26-ին, Ժողովածու Ա 86, պարբ. 24; *Դեմիկոյի գործը*, վճիռը կայացվել է 1991թ. օգոստոսի 26-ին, Ժողովածու Ա 210, պարբ. 40, *Սենթ-Մարի գործը*, վճիռը կայացվել է 1992թ. դեկտեմբերի 16-ին, Ժողովածու Ա 253-Ա, պարբ. 34:

օրենքով սահմանված կարգով ստացված տեղեկությունների ուսումնասիրությունը, հարցազրույցը և Արդարադատության ակադեմիայում ուսումնառության արդյունքների ուսումնասիրությունը,

բ. **առաջխաղացման ցուցակում ընդգրկվելու նպատակով դիմած անձանց համար**՝ առաջխաղացման ենթակա դատավորների ցուցակում ընդգրկվելու նպատակով ներկայացված հայտի ուսումնասիրությունը, դատավորի անձնական գործի, այդ թվում՝ գործունեության գնահատման արդյունքների ուսումնասիրությունը, հարցազրույցը և Արդարադատության ակադեմիայում ուսումնառության արդյունքների ուսումնասիրությունը,

գ. **դատարանի նախագահի թեկնածուի համար**՝ դատավորի անձնական գործի ուսումնասիրությունը և հարցազրույցը:

Բարձրագույն դատական խորհուրդն արձանագրում է, որ՝

1. միայն նշված որակներով օժտված անձն է ի զորու կրել դատավորի բարձր կոչումը, նշանակվել կամ առաջադրվել որպես դատարանի նախագահ կամ հավակնել առաջխաղացման.
2. ընտրության և առաջխաղացման ընթացակարգը, օրենքով կանխորոշված շրջանակներում, լինելու է թափանցիկ, քանի որ հանրությունն իրավունք ունի իմանալու, թե ինչպես են ընտրվում և առաջխաղացվում դատավորները.
3. իր լիազորություններն իրականացնելիս խորհուրդն առաջնորդվելու է բացառապես վերոշարադրյալ հիմնական մոտեցումներով ու չափանիշներով:

ԲԱՐՁՐԱԳՈՒՅՆ ԴԱՏԱԿԱՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴ